

DEVLET MODELLERİ ve KABİNE İLİŞKİSİ: TÜRKİYE ve İSPANYA ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR DEĞERLENDİRME

Relationship Between State Models And Cabinet: A Comparative Assessment On Spain And Turkey

Dr. Öğr. Üyesi. Metin ÖZKARAL

Karabük Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Karabük/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3209-7260>

ÖZET

Bir devletin sahip olduğu örgütlenme modeli kabine yapısını belirli oranlarda etkilemektedir. Üniter, federal, bölgesel veya konfederatif devlet modellerindeki kabinenin yapısını etkileyen unsurların etki oranını belirlemek bu çalışmanın temel amacıdır. Söz konusu soruya yanıt bulabilmek için örneklem nesnelere olarak Türkiye ve İspanya seçilmiştir. Bilindiği üzere, İspanya bölgesel devlet modeline sahiptir. Öte yandan Avrupa Birliği'ne üye bir ülkedir. Bu üyelik, İspanya'nın adeta bazen federal bir devletin bazen de bir konfederasyonun parçası gibi hareket etmesine neden olmaktadır. Bunlarla birlikte, İspanya'nın özellikle yargıda ve toprak bütünlüğünde gösterdiği tekçi yaklaşım onu üniter çizgiye yakınlaştırmaktadır. Türkiye ise Napolyonist üniter devlet modelini Türk devlet geleneği ile birleştiren bir merkezi üniter devlet modeline sahiptir. Çalışmada ilk olarak, devlet modelinin kabine üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmak için ülke yapılanmalarına ait temel bilgi ve bulgular derlenmiştir. Daha sonra ise Türkiye ve İspanya üzerinden söz konusu tartışmaya dönük yorumlar ve analizler üretilmesi hedeflenmiştir. Buna göre İspanya ve Türkiye, devlet modeli bağlamında farklı yapılar sahip olsalar da kıta Avrupası devlet geleneği, Avrupa Birliği'nin etkileri, güncel gelişmeler ve devletin içkin doğası gibi unsurlar aracılığıyla birbirine yakın kabine yapılarına sahiptir. Bu durum, belirli ortak koşullar altındaki ülkeler arasında devlet modellerinin kabine örgütlenmesi üzerindeki etkisinin sınırlı olabileceğini düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Devlet, Üniter Devlet, Kabine, Türkiye, İspanya.

ABSTRACT

The organizational model of a state affects its cabinet structure to a certain extent. The main purpose of this study is to determine the rate of factors affecting the structure of the cabinet in unitary, federal, regional or confederative state models. In order to find the answer to the mentioned question, Turkey and Spain were selected as samples. As it is known, Spain has a regional state model. On the other hand, it is a member country of the European Union. This membership causes Spain to act as a part of a federal state and sometimes as a confederation. In addition to these, Spain's monist approach especially in the judiciary and territorial integrity brings it closer to the unitary line. However, Turkey has a centralized unitary state model which combines Napolyonist unitary state model with the Turkish state tradition. First of all, in the study, basic information and findings of country structuring have been compiled in order to reveal the effects of the state model on the cabinet. Then, it aims to produce comments and analysis related to the aforementioned discussion upon Turkey and Spain. Accordingly, even though they have different structures in the context of state model, Spain and Turkey have similar cabinet structures in terms of elements such as continental Europe state tradition, influences of the European Union, current developments and the immanent nature of the state. This suggests that the influence of state models on cabinet organization may be limited, especially among countries in same conditions.

Key Words: Regional State, Unitary State, Cabinet, Turkey, Spain.

1. GİRİŞ

Toplumsal yaşamda devletin rolü oldukça güçlüdür. Sosyal yaşamın bazen denetleyicisi bazense tüm süreçleriyle tek başına belirleyicisi olabilen devlet olgusu insanlık tarihi boyunca giderek güçlenen bir toplumsal aktör olarak karşımıza çıkar. Devlet, modern çağın da en güçlü sosyal aktörlerinin başında gelir. İnsanlar üzerinde geniş etki ve yetki alanına sahip olan devlet kurumu gün geçtikçe sosyal bilimlerin alanlarının tüm türlerinin dikkatini daha fazla çekmektedir. Bu çalışmanın sorunu da bu çerçevede belirlenmiştir. Bu bağlamda, modern devlet modellerinin, yürütme erki ve onun iş yapma, yaptırma aracı olan kabineyi ne oranda etkilediği sorusuna cevap aranmıştır.

Modern dönemde ülkelerin örgütlenme biçimleri dört temel türde sınıflandırılmaktadır. Bunlar üniter, bölgesel, federal ve konfederatif devletlerdir. Bazen melez örgütlenme modellerine rastlansa da veya artık konfederasyon örgütlenmelerinin olmadığı (en azından federal model olarak tanımlanabildikleri) gibi önermelerle çeşitli sınıflandırmalar yapılsa da temelde bu dört devlet kurgulama paradigması pratikte ve literatürde kabul görmektedir. Öte yandan devletlerin örgütlenme modelleri coğrafya, ülke ve diğer faktörlere göre farklılık gösterebilmektedir. Bu nedenle bir devletin sahip olduğu modelin yanı sıra sahip olduğu bazı önemli öğeleri daha vardır. Bunlar arasında yürütme organının mal ve hizmet üretimindeki siyasal iradesini yansıtan kabine örgütlenmesi başlarda yer alır. Yasama, yürütme ve yargı erklerine sahip olan en güçlü siyasal-toplumsal irade olan devlet, yaptırım gücünü tekelinde bulundururken bu güce dayalı olarak kamu bürokrasisi aracılığıyla toplumsal mal ve hizmet üretimini yerine getirir. Bunun da en üst siyasal iradesi kabine (veya bakanlar kurulu) olarak teşekkül eder.

Türkiye ve İspanya'nın karşılıklı olarak incelendiği bu çalışmada, devlet modeli ve kabine ilişkisine dönük bulgular ve yorumları harmanlayarak bir yanıtlar kümesi oluşturmak temel hedefdir. Çalışmanın ilk bölümünde devlet modellerinin çerçevesi aktarılmıştır. Bu kısımda; devletin tanımı, üniter, bölgesel, federal ve konfederatif devlet örgütlenmesi modellerinin tanımları ve temel özellikleri yer almaktadır. Daha sonra İspanya'daki bölgesel devlet modelinin örgütlenmesi ve Türkiye'deki üniter devlet örgütlenmesinin temel özellikleri aktarılmıştır. Bunun ardından iki ülkenin kabine teşkilat yapıları devlet modelleriyle ilişkileri bağlamında ele alınmıştır. Değerlendirme kısmında ise Türkiye ve İspanya'nın sahip oldukları devlet modellerinin kabine örgütlenmesi üzerindeki etkileri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Devlet geleneği, Napolyonist devlet hafızası, Avrupa Birliği'nin etkileri ve son dönemde yaşanan küresel (bazen de yerel) gelişmeler çerçevesinde devlet modeli-kabine ilişkisi analiz edilmeye çalışılmıştır.

2. TEMEL DEVLET MODELLERİ

Devlet olgusunu açıklamaya yönelik bir kuram aynı zamanda bir toplum kuramı da sayılabilir. Çünkü devlet olgusunu açıklamak, toplumdaki güç ilişkileri üzerinde durmak, bunları çözümlenmek ve açıklamak anlamına gelmektedir (Şaylan, 2003: 27). Bu bağlamda devlet biraz da toplumun aynası demektir. Bu denli önemli olan devlet olgusunu tanımlama denemeleri hep yapılmıştır. Kavram bugün mutlak olarak ve sadece bir toprak parçası üzerinde egemen olmayı belirten bir kavram konumundadır (Doehring, 2002: 22). Devlet, belirli bir sınır dâhilinde egemen bir hükümet yetkisi tesis eden ve bir dizi sürekli kurum aracılığıyla otorite uygulayan bir siyasi birliktir. Bu kuruluşlar, sosyal hayatın organizasyonundan sorumlu olmaları anlamında kamusal olarak tanımlanabilir olan ve kamu tarafından finanse edilen örgütlerdir (Heywood, 2013: 127). Kuzeybatı Avrupa'da 13. ve 17. yüzyıllar arasında ortaya çıkan, insan ve toplum yaşamının her alanını kökten etkileyen devlet türü ise modern devlet olarak adlandırılmaktadırlar (Şaylan, 2003: 31). Modern devlet türlerinin sınıflandırılması için birçok kıstas kullanılabilir. Örneğin demokratik, teokratik, otoriter, ideolojik gibi. Devletin etki ve yetki alanının sınıflandırılmasında ise daha önce de değinildiği üzere dört temel tür, insanlık tarihinde kendini ön plana çıkarmıştır; bunlar üniter, bölgesel, federal ve konfederatif devlet modelleridir.

Üniter devlet yapısını öne çıkaran en önemli özellik, bütün ülkenin kaderini tayin eden önemli kararların tek bir merkezde toplanan iktidar tarafından alınması ve bu kararların, devlete bağlı diğer tüm birimler tarafından eksiksiz bir şekilde hayata geçirilmesidir (Metin ve Erece, 2016: 689). Nalbant'a göre iki tür üniter devlet tanımı vardır. İlk olarak dar anlamda, tek siyasal örgütlenmeye sahip olan, başka bir anlatımla tek merkezli devletler için kullanılır. Geniş anlamda ise üniter devletin temel ölçütü merkezi iktidarın teklidir, yani bütün siyasal karar yetkisi tek bir merkezde toplanmıştır. Üniter devlet, varlık koşulları bakımından tek ülke, tek ulus ve bunlara bağlı olarak tek bir siyasal ve hukuki örgütlenmenin bulunduğu devlet biçimidir. Bu üç ayaklı ilişkinin temelinde devletin ülkesi ve ulusu ile teklifi ve bölünmezliği ilkesi ve Fransa'da ortaya çıkan Napolyon merkezleşmesinin ürünü olan bürokratik devlet örgütlenmesi bulunur.

Bu yapının temel özelliği, devletin tekliği ve bölünmezliği ilkesine koşulsuz olarak anayasada yer vermesidir (Nalbant, 2012: 63-64). Türkiye ve Fransa gibi ülkeler üniter devlet yapısına sahip ülkelerdir.

Federal yapılanmanın merkezinde ise devletin işlevlerinin birden fazla siyasal ve idari yönetim alanına dağıtılması kuralı yer almaktadır. Bu anlamda devlet iktidarı, birden fazla ve çok düzeyli yapılanmalar arasında bölüşülmüştür (Metin ve Erece, 2016: 689-690). Federalizmde birden çok devletin bir araya gelerek oluşturduğu bir birlik mevcuttur ve bu birlik kendisini oluşturan devletlerden ayrı bir devlet statüsüne sahiptir. Farklı devletlerin bir araya gelerek oluşturdukları devlete federal devlet, federal devleti oluşturan alt devletlere de eyalet (federe devlet) denmektedir Federasyon, uluslararası hukukta bağımsız devlet olarak tanınmayan eyalet, federe devlet ve özerk bölge gibi yerel yönetim birimlerinin, merkezi bir otorite etrafında birleşmesiyle oluşan devlet topluluğudur. Hem federal devlet hem de federe devletler yasama, yürütme ve yargı yetkileri ile ayrı ayrı donatılmıştır. Bu durumun doğal bir sonucu olarak merkezî federal devlette olduğu gibi federe devletlerin de anayasası, yasaları, yargı organları, parlamentosu, hükümeti ve bakanlıkları vardır. Ancak dış egemenliğin (ve bu bağlamda merkezi ordunun) kullanılması yetkisi yalnız federal devlete aittir (Metin ve Erece, 2016: 689-690; Arısoy, 2010: 1197). Federatif örgütlenme modelini dünyada birçok devlet uygulamaktadır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Hindistan, Almanya ve Belçika federal yapıya sahip devletlerdir.

Federasyon modelinin bir üst seviyesi olarak adlandırabilecek konfederasyon tipi ülke modelinde ise federal devletlerin bir araya getirdiği bir bi(r)leşme vardır. Birbirine benzeyen bu iki model arasında belirli farklar vardır. İlk olarak, federasyonun kuruluşunu sağlayan belge anayasa iken konfederasyon, uluslararası hukuka konu olan bir anlaşma vasıtasıyla kurulur. Konfederasyon bir devletler topluluğu olarak kabul edilirken federal devlet kendine özgü organlarıyla federe devletlerin üstünde yer almakta ve bunları uluslararası alanda tek bir siyasal bütün olarak temsil etmektedir. Son olarak, konfederasyonu meydana getiren üye devletlerin her biri egemenlik ve bağımsızlıklarını korudukları halde federasyonda bağımsızlık federal devlet düzeyinde vardır (Çelik'ten aktaran Arısoy, 2010: 1197). Modern dönemde pratikteki karşılığı oldukça azalan konfederasyon modeline Avrupa Birliği (belki) örnek gösterilebilir.¹

Bölgeli devlet modeli ise klasik üniter devlet ile federal devlet arasında adeta bir ara formül olarak açıklanabilir. Bölgelere veya topluluklara siyasal özerklik tanınmış olmasından dolayı üniter devletten farklılaşmakta; özerk bölgelerin kuruluş ve işleyişiyle, yetkilerinin anayasal güvencesi açısından ise federal devlet modelinden ayrılmaktadır (Metin ve Erece, 2016: 690). Bölgeli devletler, çok merkezli federasyonlardan farklı olarak siyasal bölgelerin yetkilerini tek bir merkezden alan ve merkezîyetçi olan yapılardır (Konuralp, 2019: 347). Bölgeli devlet modelinde merkez dışı politika, denetim, yargı ve askeri bağlamda güçlüdür ancak aynı zamanda yerel özerklik de yüksektir. İspanya ve İtalya bölgeli devletlere verilebilecek örnekler arasında yer alır.

Birbirlerinden farklı yöntemlere sahip olsalar da gerek federal devlet gerek üniter devlet gerekse bütün diğer devlet biçimleri aynı ana kaynaktan doğmuştur; merkez ile çevre arasındaki ilişkiyi bir uyum içinde bir araya getirme gereksinimi. Bu durum, Fransa'da merkezden yönetim-yerinden yönetim tartışması olarak kendini dışı vururken Almanya'da ve Büyük Britanya'da ise kendini yönetme mücadelesi olarak belirmiştir (Nalbant, 2012: 254).

Peki bu dört temel siyasal-yönetimsel-hukuksal (devlet) örgütlenme modeli kabine örgütlenmesi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip midir? Bu soruya yanıt bulabilmek için yukarıda da ifade edildiği üzere Türkiye ve İspanya karşılıklı olarak analiz edilmiştir. Bu bağlamda önce, her iki ülkedeki devlet ve yapıları aktarılmış, sonra ise devlet modeli-kabine ilişkisi analizi yapılmıştır.

3. DEVLET MODELİ VE KABİNE ÖRGÜTLENMESİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME: TÜRKİYE VE İSPANYA ÖRNEKLERİ ²

Akdeniz'in iki ucunda, birer yarımada üzerinde yerleşik olan Türkiye ve İspanya, tarih boyunca birçok benzer gelişmeye sahne olmuştur. İmparatorluk geleneğine sahip Türkiye ve İspanya, zaman içerisinde bazı kesintilere uğrasa da kurdukları modern demokratik rejimle uluslararası düzende saygın bir yer edinmişlerdir (Kerman vd., 2014: 271). Bu iki ülke hem siyasal bağlamda hem de ekonomik gelişmeler

¹ Yugoslavya, Abd, İsviçre eskiden konfederasyon yöntemi ile birleşen devletlerden oluşan bir yapıya sahiptiler.

² İspanyolca metinlerin tercümesi konusundaki yardımları için Yağmur Saver'e teşekkür ederim.

anlamında dünya üzerindeki önemli iki aktör konumundadır. Peki bu ülke siyasal-yönetimsel iktidarlarını nasıl örgütlemektedir?

İspanya, parlamenter monarşiyle yönetilen hem üniter hem bölgeci devlet özelliklerini gösteren bir Avrupa ülkesidir. Kral, devletin başıdır ve İspanya'nın bütünlüğünü temsil eder. Kral, kurumların işlevlerini yerine getirmeleri için bir denge unsurudur. Uluslararası ilişkilerde İspanya Devleti'ni en yüksek düzeyde temsil eder. Anayasa ve kanunlarla açıkça kendisine verilen görevleri yerine getiren Kral dokunulmazdır ve kendisinden hesap sorulamaz. Anayasa, Kral'ın bazı önemli görevlerini, kanunları onaylama ve yayımlama, parlamentoyu göreve çağırma veya feshetme ve anayasada belirtilen sürede seçime götürme, Başbakan'ın teklifiyle hükümet üyelerini atama veya görevden alma, uygun gördüğünde Bakanlar Kuruluna başkanlık etme, silahlı kuvvetlerin baş komutanlığını yapma ile elçileri ve diğer diplomatik temsilcileri atama şeklinde sıralamaktadır. Kral'ın tüm icraatlarının Başbakan ve uygunsuz yetkili bakanlar tarafından onaylanması gerekmektedir (İspanya Anayasası 56-66. maddeleri³; Esen, 2013: 495-496).

İspanya'da hükümet ise başbakan, başbakan yardımcısı, bakanlar ve yasanın öngördüğü diğer üyelerden oluşur. Hükümet dış politikayı, askerî-sivil idareyi ve savunmayı yönetir. Başbakanın bakanlar kurulunu toplantıya çağırma, yönetme, hükümetin genel siyasetini belirlemek, bakanlar kurulu arasında eşgüdümü sağlamak gibi bilinen temel yetkileri vardır (Esen, 2013: 496) İspanya Hükümeti; Başbakan, Başbakan yardımcısı, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sanayi Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Eşitlik Bakanlığı, Savunma Bakanlığı, Hazine Bakanlığı, Üniversite Bakanlığı, Ulaştırma, Hareketlilik ve Kentsel Gündem Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Ekonomi Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Kültür ve Spor Bakanlığı, Dışişleri, Avrupa Birliği ve İş Birliği Bakanlığı, Ekonomi ve Dijital Dönüşüm Bakanlığı, Eğitim ve Mesleki Eğitim Bakanlığı, Bilim ve İnovasyon Bakanlığı, Bölgesel Politika ve Kamu Fonksiyonu Bakanlığı, Ekolojik Geçiş ve Demografik Zorluklardan Sorumlu Bakanlık, Sosyal Haklar ve 2030 Gündemi Bakanlığı, Kapsayıcılık, Sosyal Güvenlik ve Göç Bakanlığı, Tarım, Balıkçılık ve Gıda Bakanlığı, ile Tüketici İşleri Bakanlığı'ndan oluşur (<https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en>, Erişim Tarihi: 20.01.2021).

Bu geniş kabinenin yanında, bakanlar kurulu içinde, birden fazla bakanlığı ilgilendiren bir konuyla ilgili olarak ilgili bakanlar arasında eşgüdüm sağlamak amacıyla oluşan bazı yardımcı organlar da vardır. Yardımcı bir organ olarak Devlet Sekreteri, kendi yetki alanlarına giren konularda özerk topluluk organlarıyla ilişkileri yürütür. Yasanın açıkça bakana verdiği yetkiler dışında kalan tüm yetkiler sekretere devredilebilir. Devlet Sekreteri, devlet memurları arasından değil siyasiler arasından seçilir (Esen, 2013: 496; Kerman vd., 2014: 285). Müsteşarlar ise birimler ve kurumlar arası ilişkileri yürütmekle görevlidirler. Bakanlığın bütün idari işlerinden sorumludur ve devlet sekreterinin bulunmadığı bakanlıklarda bakandan sonraki en güçlü pozisyonudur. Yasa tasarıları hazırlama ve diğer yasal belgeleri düzenleme personel işleri ve bütçe ile ilgilendirir (Kerman vd., 2014: 285). Siyasal örgütlenmede özgün bir örnek olarak Devlet Konseyi (DK) önemli bir yönetsel kurumdur. Eski başbakanlar, özerk toplulukların benzer organlarının üyeleri, eski Merkez Bankası başkanının yanı sıra Başbakan ile Bakanlar Kurulu tarafından atanan üyelerden oluşur. Konsey özerktir, tarafsızlık ve bağımsızlık içinde çalışır. Mevzuata yönelik düzenlemeler, özerk topluluklarla merkezi yönetim arasında meydana gelen yetki çatışmaları, önemli idari sözleşmeler, yerel yönetimler gibi konularda DK'nin görüşüne başvurmak zorunludur. Bir başka danışma organı da Ekonomik ve Sosyal Konsey (ESK)'dir. Anayasada düzenlenmiştir, işçi ve işveren temsilcilerinden oluşur. ESK, hükümetin talebi üzerine veya doğrudan kendi alanına giren konularda kendiliğinden görüş bildirebilir, raporlar hazırlayabilir. Sosyo-ekonomik ve çalışma alanlarına ilişkin politikaları düzenleyen yasa tasarıları ve kanun hükmünde kararnamelemler ile hükümetin bu alanda önemli bulduğu kararnamelemler hakkında, bunlar yürürlüğe girmeden önce ESK'nin görüşüne başvurulması zorunludur (Esen, 2013: 497). Dolayısıyla İspanya'da kabinenin yanı sıra diğer önemli organlar da yürütme işlevini yerine getirmede önemli görevler üstlenmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti ise bilindiği üzere, 2018 yılından itibaren başkanlık sistemine geçmiştir. Yasama ve yürütme birbirinden oldukça ayrı işleyen organlar haline getirilmiştir. Yürütmenin önemli unsuru bakanlar kurulu yapısı da kabine modeline dönüşmüştür. Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı yardımcısı ve 16 bakandan oluşan kabine daha çok bürokrasiyle iletişimi sağlayan işlevsel bir konuma

³ İspanya Anayasası'nın metnine resmi devlet web sayfasından ulaşılmıştır.

(<https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/leyfundamental/Paginas/index.aspx> Erişim Tarihi: 20. 01. 2021)

yerleşmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nde kabine şu üyelerden oluşmaktadır: Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 10/7/2018 – 30474 sayılı Resmî Gazete).

Bürokrasi ile Cumhurbaşkanı arasında bir iletişim kanalı haline gelen bakanlıklarda müsteşarlık birimi kaldırılmış yerine bakan yardımcılığı makamı getirilmiştir. Bir diğer yenilik ise politika kurullarının oluşturulması olmuştur. Karşı bürokrasi olarak adlandırılabilir bu yapılar siyasal iradeye destek niteliğinde bürokratik politikalar üretmektedir. Yine aynı mantıkla kurulan proje ofisleri de yeni sistemde öne çıkmaktadır. Kabineye yardımcı nitelikteki ilgili kurul ve ofisler; Yerel Yönetim Politikaları Kurulu, Sosyal Politikalar Kurulu, Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu, Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu, Hukuk Politikaları Kurulu, Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu, Ekonomi Politikaları Kurulu, Eğitim ve Öğretim Politikaları Kurulu, Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Kurulu, Genelkurmay Başkanlığı, Milli İstihbarat Başkanlığı, Savunma Sanayii Başkanlığı, Milli Güvenlik Kurulu, Diyanet İşleri Başkanlığı, Devlet Denetleme Kurulu, İletişim Başkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Finans Ofisi, İnsan Kaynakları Ofisi, Dijital Dönüşüm Ofisi ve Yatırım Ofisi'dir. Eski ve yeni bazı kurumlar da Cumhurbaşkanlığı'na bağlı bakanlıklar haline getirilmiştir. Söz konusu bakanlıklar; Devlet Arşivleri Başkanlığı, Devlet Denetleme Kurulu, Diyanet İşleri Başkanlığı, Genelkurmay Başkanlığı, İletişim Başkanlığı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, Millî İstihbarat Teşkilâtı Başkanlığı, Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı, Savunma Sanayi Başkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Türkiye Varlık Fonu'dur (1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 10/7/2018 – 30474 sayılı Resmi Gazete).

Her iki ülkenin temel yürütme erkinin yapılanmaları merkezi bağlamda yukarıda aktarıldığı gibidir. Her iki ülke de güçlü merkezi hükümet örgütlenmeleriyle dikkat çekmektedir. İspanya'da kurul şeklinde oluşturulan kabine yapılanması oy çokluğuyla karar almaktadır. Türkiye'de ise danışma ve iletişim görevi bulunan bakanların oluşturduğu bir kabine yapılanması dikkati çekmektedir. Her iki ülkenin kabine örgütlenmeleri aşağıdaki tabloda aktarılmıştır.

Tablo 1 Türkiye ve İspanya'da Kabine

İSPANYA	TÜRKİYE
İspanya Hükümeti Başkanı	Cumhurbaşkanı
Başkan Yardımcısı ve Sosyal Haklar ve 2030 Gündemi Bakanlığı	Cumhurbaşkanı Yardımcısı
Sağlık Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı
Adalet Bakanlığı	Adalet Bakanlığı
Hazine Bakanlığı	Hazine ve Maliye Bakanlığı
Ulaştırma, Hareketlilik ve Kentsel Gündem Bakanlığı	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı
Çalışma ve Sosyal Ekonomi Bakanlığı	Çalışma Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı
Tarım, Balıkçılık ve Gıda Bakanlığı	Tarım ve Orman Bakanlığı
İçişleri Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı
Savunma Bakanlığı	Millî Savunma Bakanlığı
Millî Eğitim Bakanlığı	Millî Eğitim Bakanlığı
Kültür ve Spor Bakanlığı	Kültür ve Turizm Bakanlığı
Dışişleri, Avrupa Birliği ve İş Birliği Bakanlığı	Dışişleri Bakanlığı
Ekonomi ve Dijital Dönüşüm Bakanlığı	Ticaret Bakanlığı
Sanayi Bakanlığı	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
Eğitim ve Mesleki Eğitim Bakanlığı	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Bilim ve İnovasyon Bakanlığı	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
Üniversite Bakanlığı	Gençlik ve Spor Bakanlığı
Bölgesel Politika ve Kamu Fonksiyonu Bakanlığı	
Ekolojik Geçiş ve Demografik Zorluklardan Sorumlu Bakanlığı	
Eşitlik Bakanlığı	
Kapsayıcılık, Sosyal Güvenlik ve Göç Bakanlığı	
Tüketici İşleri Bakanlığı	

Ülkeleri siyasal ve yönetsel bağlamda karşılaştırmak mühimdir. Siyasal veya bürokratik aktörler uzun zamandır karşılaştırmalı bir biçimde incelenmektedir (Taşpınar ve Gezici, 2015: 5). Türkiye ile İspanya, devlet modelleri ve kabine ilişkisi bağlamında karşılaştırıldığında, iki ülke arasındaki en temel fark İspanya'da bulunan bölgelerin varlığı ve bunların sahip oldukları özerklidir. Bölgeci devlet modeli kabinenin yapısına da yansımaktadır. Bölgeci devletin yansıması olan kabine üyeleri Eşitlik Bakanlığı, Bölgesel Politika ve Kamu Fonksiyonu Bakanlığı, Ekolojik Geçiş ve Demografik Zorluklardan Sorumlu

Bakanlığı, Kapsayıcılık, Sosyal Güvenlik ve Göç Bakanlığı olarak gösterilebilir. İspanya Anayasasına göre özerk topluluğun yetkisine bırakılan önemli yetki alanlarının bazıları şunlardır; özerk hükümet kurumlarının örgütlenmesi, şehircilik ve konut edindirme, tarım ve hayvancılığa ilişkin yasalar, kültürün geliştirilmesi ve özerk topluluk dilinin öğretilmesi, birçok alanda tüzük ve yönetmelik yapma (İspanya Anayasası 148. madde; Konuralp, 2019: 374). Bunun yanında Türkiye, kabine örgütlenmesi bağlamında, üniter devlet modeline uygun temel bakanlıklara sahiptir.

Her iki ülkenin anayasal idari ilkeleri de farklıdır. İspanya’da anayasaya göre idare; hiyerarşi ilkesi, âdem-i merkeziyetçilik ilkesi, özerklik, yetki genişliği ilkesi, eşgüdüm ilkesine dayalı olarak işlerken; Türkiye’de 1982 Anayasası’na göre idari ilkeler; merkezden ve yerinden yönetim esası, idarenin bütünlüğü, kanunilik, yetki genişliği şeklinde sıralanmaktadır. Yetki genişliği dışındaki ilkeler aslında bölgesel ve üniter devlet modelleri arasındaki en temel ayrıma vurgu yapan ilkesel ayrımları göstermektedir. Bir diğer fark ise İspanya’da merkezi yönetimin taşra teşkilatlanmasında valilikler yer almamaktadır. Bu da yerel yönetimlerin örgütlenmesi ve özerkliği konusunda bölgesel ve üniter devlet arasındaki önemli bir fark olarak görülebilir. Üniter merkeziyetçi devlette, merkeze bağlı güçlü yerel yönetici pozisyonundaki vali önemli bir yönetsel aktördür. Öte yandan merkezi hükümete yardımcı örgütlenmelerde de farklılıklar göze çarpmaktadır. Konseyler, sekreterlik ve komiteler aracılığıyla merkezi destekleyen İspanya’ya karşın politika kurulları, ofis ve başkanlıklarla merkezi hükümeti destekleyen bir Türkiye idari yapılanmasının varlığı farklılıklar arasında gözükmektedir.

Bunların yanı sıra, merkezi hükümetin yetkileri konusunda her iki ülkede de benzer görev ve yetkiler öne çıkmaktadır. 149. maddede merkezi devletin yetkisine bazı önemli şu konu ve alanlar bırakılmıştır: İspanyol yurttaşlarının yasal eşitliğini güvence altına almak, uyruklu, yurtdışına veya yurtçine göç, yabancıların durumu ve sığınma hakkı, uluslararası ilişkiler, savunma ve silahlı kuvvetler, adli yönetim, iş hukuku alanı, medeni hukuk alanı, telif hakları, gümrükler ve dış ticaret, bankacılık ve finans, ekonomik plânlama, genel maliye, bilimsel ve teknik araştırma, sağlık ve eczacılık, sosyal güvenlik, kamu idaresi genel prensipleri, balıkçılık, denizcilik ve hayvancılık, kara ve demiryolları, iletişim ve trafik, hidrolik kaynaklar ve elektrik enerjisi, çevre, bayındırlık, madencilik ve enerji, silah ve mühimmat üretimi, basın-yayın, kültürel ve sanatsal miras, kamu güvenliği, profesyonel ve akademik unvanlar, istatistikler, halk oylamalarına gidilmesi (İspanya Anayasası 149. madde; Konuralp, 2019: 374-375). Bu görev ve yetkiler zaten Türkiye’nin üniter devlet modelinde içkin bir biçimde merkezi hükümetin yetki alanında yer almaktadır.

Her iki ülke arasındaki yürütme ve kabineye ilişkin bir diğer ortak nokta, Napolyonist örgütlenme kurumsal hafızası olarak gözükmektedir. Bürokratik yönetim geleneği Eryılmaz’a göre (2015: 288-289) tam manasıyla Fransa’da ortaya çıkmıştır: “18. yüzyıl Avrupa’sında, Fransız ihtilali ve Napolyon iktidarı, bürokrasinin köklü olarak yeniden biçimlenmesi sonucunu doğurmuştur. İhtilâl, kralın otoritesini ve bürokrasiyi anayasa prensipleriyle sınırlandırarak, kamu görevlilerinin statüsünde önemli değişiklikler ortaya çıkarmıştır. Kraliyet hizmetleri kamu hizmetine dönüşmüş, kamu görevlileri artık hükümdarın veya prensin özel hizmetçileri olmaktan çıkmıştır.” Fransız modeli söz konusu değişim ve dönüşümde ayrı bir yer tutar. 1789 Fransız Devrimi’nin ardından gelen Napolyon iktidarı sırasında kurulan yeni Fransız yönetim modeli son derece işlevseldir. Özellikle ülkenin merkeze bağlı illere bölünmesi, bölümlenme ölçütleri gibi unsurlar coğrafi kurallara uygun ve akılcı olduğu için zamanla çevresinde büyük bir yaygınlık kazanır. Napolyon fetihleri sonucunda, Fransa’da ve ona bağlı devletlerde Avrupa nüfusunun neredeyse yarısının yaşadığı coğrafyada artık Fransız yönetim modeli uygulanmaya başlanmıştır. Bu etkili, işlevsel ve güçlü bürokratik yapılanma diğer Avrupa ülkelerine de zamanla yayılmış ve kurumsallaşmıştır (Nalbant, 2012: 79-81). Bu tarz bir yönetimin her iki ülkede de kurulduğu gözlemlenmektedir. Her iki ülke de kamusal alanda Fransız tipi güçlü merkeze dayalı örgütlenme modeli olduğu görülmektedir. Bu örgütlenmenin temel unsuru her iki ülkede de Weberyen bürokrasi modeli şeklinde oluşmaktadır. Tarafsız, kariyer ve meslek esaslı, hiyerarşiye dayalı, yazılı arşivin bulunduğu, görev, makam ve yetkilerin önceden yazılı olarak tanımlandığı Weberyen bürokrasi modeli hem Türkiye hem de İspanya’da devlet örgütlenmesinde kurumsallaşmış gözükmektedir. Yine her iki ülkede, Weber’in modern çağlara attığı rasyonel-hukuki otorite türünün kabine örgütlenmesinde büyük oranda içselleştirildiği açıktır. Türkiye ve

İspanya'da gelenek veya karizmaya dayanan değil rasyonalite ve hukuka dayanan kamusal otorite türü göze çarpmaktadır.⁴

Her iki ülkede de gözlemlenen Napolyonist-Weberyan etki aynı zamanda kıta Avrupası devlet geleneğinin de yerleşmesini sağlamış gözükmektedir. Anglo-Sakson devlet geleneğinden farklı olarak daha ayrıntılı hukuk, devletin toplumsal alanda daha fazla etkin olması ve pozitif özgürlükçü sosyal liberal etkinin daha fazla görüldüğü bir ekol olarak kıta Avrupası devlet geleneği her iki ülkede de kendisini göstermektedir. Serbest piyasa veya sivil toplum alanına yetki bırakmak yerine devletin belirli toplumsal sorunları çözmesi şeklinde kendini gösteren bu geleneğin yansıması özellikle İspanya'daki Bölgesel Politika ve Kamu Fonksiyonu Bakanlığı, Ekolojik Geçiş ve Demografik Zorluklardan Sorumlu Bakanlığı, Eşitlik Bakanlığı, Kapsayıcılık, Sosyal Güvenlik ve Göç Bakanlığı'nda daha net göstermektedir. Türkiye'de de sosyal temel işlevsel alanlarda (eğitim, adalet, güvenlik gibi) devletin görev aldığı en azından bakanlık seviyesinde söylemek mümkündür. Bu benzeşmeye rağmen İspanya, devletin sosyal yönüne kabine içerisinde vurgu yapma bağlamında biraz daha ön plâna çıkmaktadır.

Benzer uluslararası örgütlere üye olan bu iki Akdeniz ülkesi, küreselleşmenin etkisiyle ve özellikle Avrupa Birliğinden (AB) kaynaklı reformlar aracılığıyla devlet örgütlenmelerini sürekli yenilemektedir. Bu bağlamda, Türkiye ve İspanya'yı kabinenin örgütlenmesi ve daha çok kabinenin işleyişi bakımında etkileyen önemli bir aktör olan AB her iki ülkenin benzeşmesini sağlayan bir diğer unsur olarak öne çıkmaktadır. AB kurumsal yapısı içinde yer alan organların yapısal (diğer adıyla aslî) ve işlevsel olarak ikiye ayırmak mümkündür. Yapısal kurumlar, genel olarak bağlayıcı karar alma ve düzenleyici işlem yapma yetkisine sahip olan, politika belirleyen organlardır. Bunlar, AB Antlaşmasınının 13. maddesinde sayılan Avrupa Parlamentosu, AB Zirvesi, Avrupa Birliği Konseyi, Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD), Avrupa Merkez Bankası ve Avrupa Sayıştayından oluşmaktadır. Bu kurumlar, Avrupa Birliği sisteminde, devlet yetkisine benzer yetkileri yani yasama, yürütme ve yargı yetkilerini kullanan organlardır. Bu kapsamda Avrupa Parlamentosu yasama ve siyasi denetim işlevlerini, Avrupa Komisyonu yürütme, bürokrasi ve idari denetim işlevlerini, ABAD ise yargı ve hukukî denetim işlevlerini yerine getirmektedir. İşlevsel organlar ise özel ve belirli alanlarda sınırlı bazı işlevleri yerine getirmek üzere oluşturulan ve asli yapısal kurumlara görevlerinde yardımcı olan organlardır. Bunlar, antlaşmalarda (Maastricht, Amsterdam, Nice, Lizbon) veya söz konusu antlaşmaların hükümlerine dayanılarak çıkarılan ikincil düzenlemelerde düzenlenen organlar, ofisler ve ajanslardır. İşlevsel organlara örnek olarak Ekonomik ve Sosyal Komite, Bölgeler Komitesi, Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa Çevre Ajansı gösterilebilir (Akçay ve Göçmen, 2016; Çakmak, 2007). Tüm bu organları aracılığıyla AB, üye ve aday ülkeler üzerinde; görüşmeler, fasıllar, müktesebatlar, zirveler, direktifler, yargı kararları, denetim yetkileri ve yasal zorunluluklar gibi unsurlarla yönetsel bağlamda benzeşmeyi sağlayan niteliğe sahip olabilmektedir. Bu durum, zamanla üye ve aday ülkeleri yönetsel açıdan daha benzer hale getirmektedir.⁵

Öte yandan, tüm dünyada yaşanan bazı küresel ve ulusal olayların ulus devletlerin yeniden güçlenmesinde ve kamu güvenlik politikalarının öneminin artmasında önemli rol oynadığı görülmektedir. Bu olaylar terör saldırıları, ekonomik krizler, tek yönlü küreselleşme ve göç dalgaları şeklinde sıralanabilir. Bu gelişmelerin ardından insanların ekonomik alanda daha aktif, güvenlik bağlamında daha etkin ve güçlü, sınırları koruma açısından daha fazla kuralcı, teknolojik dönüşüm alanında ise daha etkili ve verimli, küresel ve ulus üstü kuruluşların yönettiği bir dünya modeline karşı ise daha bağımsız bir ulus devlet modeli talep ettiği ifade edilebilir (Özkaral ve Yılmaz, 2019: 426).

Son olarak, devletin için doğasından kaynaklanan bir benzerlikten bahsetmek de mümkündür. Modern devletin belirli başlı alanlarda işlevlere sahip olduğu açıktır. Bu temel işlevler arasında güvenlik, savunma, adalet, eğitim ve sağlık alanları başta yer alır. Bu açıdan Türkiye ve İspanya arasındaki kabine örgütlenmelerinin en azından işlevsel bazda benzer olması anlaşılabilir bir durumdur. Diğer birçok modern devlet örgütlenmesi örneğinde de bu tarz bakanlıklara rastlamak mümkündür.

⁴ Kralın yetkilerinin modern çağda olduğu gibi sembolik bir değer taşıması kaydıyla.

⁵ Burada, çalışmanın temel kuramsal hipotezini oluşturmasa bile örgüt kuramlarından kurumsal kuramın temel iddiasını hatırlamakta fayda var. Bilindiği üzere kurumsal kurama göre örgütler, meşruiyet sağlamak ve belirsizliği gidermek adına çevrelerinden gelen baskılara uyum sağlayıp eş biçimli hale gelirler (Özen, 2007). Avrupa Birliği'nin de çevreden etki eden bir kurumsal rol model olarak bazen taklit edilerek bazen de zorlayıcı hukuki yollarla iki ülkenin yürütme işleyişinde ortak noktaların artmasını sağladığı ifade edilebilir. Örneğin, yükseköğretimdeki Bologna Süreci ve akabinde ortaya çıkan benzeşme süreçleri bu duruma örnek verilebilecek unsurlardan birisidir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın temel amacı, devlet modellerinin kabinenin yapısını ne oranda etkilediği konusunu belirlemeye çalışmaktır. Bu amaç için Türkiye ve İspanya örnek ülkeler olarak seçilmiştir. Bu bağlamda ilk olarak, devlet modelinin kabine üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmak için ülke yapılanmalarına ait temel bilgi ve bulgular derlenmiştir. Daha sonra ise Türkiye ve İspanya üzerinden söz konusu tartışmaya dönük yorumlar üretilmesi hedeflenmiştir.

İspanya bölgesi devlet modeline sahip, Avrupa Birliği'ne üye, parlamenter monarşi ile yönetilen bir ülkedir. Bu üyelik, İspanya'nın bazen federal bir devletin bazen de bir konfederasyonun parçası gibi hareket etmesine neden olmaktadır. Bunlarla birlikte, İspanya'nın özellikle yargıda ve toprak bütünlüğünde gösterdiği tekçi yaklaşım onu üniter çizgiye yakınlıktır. Türkiye ise Napolyonist üniter devlet modelini Türk devlet geleneği ile birleştiren bir hukuk devletidir. Her iki ülkede de bakanlıklar, ülke çapında örgütlenmeye ve etki-yetki alanları bakımından güçlü bir siyasal-sosyal konuma sahiptirler.

Ülkeler arasındaki en temel fark, bölgelerin varlığı ve bunların sahip oldukları özerkliktir. Bölge devlet modeli yukarıda da ayrıntılı şekilde ifade edildiği üzere kabinenin yapısına da yansımaktadır. Her iki ülkenin anayasal idari ilkeleri de farklıdır. Yetki genişliği dışındaki ilkeler bölgesel ve üniter devlet modelleri arasındaki en temel ayrıma vurgu yapan ilkesel ayrımları göstermektedir. Bir diğer fark ise İspanya'da merkezi yönetimin taşra teşkilatlanmasında valilikler yer almamaktadır. Bu da yerel yönetimlerin örgütlenmesi ve özerkliği konusunda bölgesel ve üniter devlet arasındaki önemli bir fark olarak görülebilir. Öte yandan merkezi hükümete yardımcı kuruluşların yapılanması ve niteliği de farklı şekillerde oluşmaktadır.

Bunların yanı sıra, Avrupa Birliği, her iki ülkenin üzerinde siyasi, idari ve hukuki denetim yetkilerine sahiptir. Bu yetki zamanla üye ve aday ülkeleri yönetsel açıdan benzer hale getirmektedir. Her iki ülke arasındaki yürütme ve kabineye ilişkisine ilişkin bir diğer ortak nokta da Weberyen bürokrasi ve Napolyonist devlet örgütlenmesinin kurumsallaşmış olması olarak ifade edilebilir. Öte yandan terör saldırıları, ekonomik krizler, küreselleşme ve göç dalgaları gibi unsurlar tüm dünyada olduğu gibi merkezîyetçi geleneğin gelişmesini Türkiye ve İspanya özelinde de sağlamaya uygun bir siyasal-yönetsel zemin oluşturabileceği ifade edilebilir. Modern devletin sahip olduğu (adalet, eğitim, güvenlik, sağlık gibi) temel işlevleri yerine getirme arzusunun kabine bağlamında Türkiye ve İspanya özelinde de kendini gösterdiği gözükmektedir.

Çalışmanın çerçevesi etrafında yeni çalışma önerileri de geliştirmek mümkündür. Örneğin diğer ülkeler de bu araştırmanın sorusu bağlamında incelenebilir. Türkiye ve İspanya örneklerine ek olarak yeni başka ülkeler de yürütme, kamu bürokrasisi, yasama veya yargı gibi konular bağlamında incelenebilir. Birkaç ülkenin veya daha geniş kapsamlı bir çalışmanın alana katkı sağlaması muhtemeldir. Öte yandan sadece kabine bağlamında değil, daha geniş bir inceleme konusu kümesiyle konu yeniden ele alınabilir. Tüm bu konulara daha geniş açılardan sosyolojik, tarihsel ve kuramsal yönden bakmak çalışmalara katkı sağlayacaktır.

Son olarak özetlemek gerekirse; İspanya ve Türkiye, her ne kadar devlet modeli bağlamında farklı yapılara sahip olsalar da Napolyonist kıta Avrupası devlet geleneği, Weberyen bürokrasi, Avrupa Birliği'nin benzeştirici etkileri, güncel küresel gelişmeler ve devletin içkin doğası gibi unsurlar aracılığıyla birbirine yakın kabine yapılarına sahip gözükmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın, en azından bir zihinsel tartışmanın önünü açma adına temel iddiası, özellikle yakın coğrafya, ortak tarihsel gelişmeler ve aynı devlet geleneği çerçevesinde yer alan ülkeler arasında, devlet modellerinin kabine üzerindeki etkisinin sınırlı olabileceği yönündedir.

KAYNAKÇA

- Akçay, B. & Göçmen, İ. (2016). Avrupa Birliği: Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Arısoy, A. (2010). "Avrupa'da Federalizm Geleneği ve Avrupa Bütünleşmesinde Federalist Akımlar", Ege Academic Review, 10 (4): 1195-1206.
- Doehring, K. (2002). Genel Devlet Kuramı (Genel Kamu Hukuku), İnkılap Yayınevi, İstanbul.
- Çakmak, H. (2007). Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri, Platin Yayıncılık, Ankara.

- Eryılmaz, B. (2015). Kamu Yönetimi, Sekizinci Baskı, Umuttepe Yayınları, İstanbul.
- Esen, S. (2013), “İspanya’da Kamu Yönetimi”, (Ed. Koray Karasu) iç. Kamu Yönetimi Ülke İncelemeleri, ss. 487-528, İmge Kitabevi Yayıncılık, Ankara.
- Heywood, A. (2013). Siyaset, Adres Yayınları, İstanbul.
- Kerman, U. vd. (2014). “İspanya”, (Ed. Burhan Aykaç) iç. Yönetimsel Yapı İncelemeleri, ss. 271-313, Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul.
- Konuralp, E. (2019). “İspanya’da Bölge Devleti Tarihsel Gelişimi, Yasal Düzeni ve Siyasal Yapılanışı”, Akademik İncelemeler Dergisi 14 / 1: 345-402.
- Metin, P. & Erece, A. (2016). “Bölge Devlet ve Federal Devlet Mukayesesi: İspanya ve Federal Almanya Örneği”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, (7): 687-720
- Nalbant, A. (2012). Üniter Devlet, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Özen, Ş. (2007), “Yeni Kurumsal Kuram: Örgütleri Çözümlemede Yeni Ufuklar ve Yeni Sorunlar”, (Ed. Selami Sargut & Şükrü Özen) iç. Örgüt Kuramları, ss. 237-330, İmge, Ankara.
- Özkaral, M. & Yılmaz, B. (2019). “Fransa’da Emmanuel Macron Dönemi (2017-2019) Kamu Güvenliği Politikaları”, Kamu Güvenliği Politikaları Kamu Yönetimi Sempozyumu (Kaysem), 17- 20 Nisan 2019, (Ed. A. Fuat Gökçe & Uğur Ülger & Muhammed Aksu), ss. 431-439, Gaziantep, Türkiye.
- Şaylan, G. (2003). Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi, İmge Kitabevi, Ankara.
- Taşpınar, Y. & Gezici H. S. (2015). “Cumhurbaşkanlığı ve Başkanlık Seçim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Analizi”, (Ed. Faruk Temel ve Onur Önürmen), iç. Türkiye Seçim Sistemindeki Değişim Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve Medya İletişim ve Siyaset Odaklı İncelemeler, ss. 1-44, Nobel Kitabevi Yayıncılık, İstanbul.
- 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.
(TBMM Resmi Sayfası, https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf. Erişim Tarihi: 21.01.2021).
- 1978 tarihli İspanya Anayasası.
(İspanya Devleti Resmi Sayfası, <https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en>. Erişim Tarihi: 20.01.2021).
- 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 10/7/2018 – 30474 sayılı Resmî Gazete.